ציונים

י **תבואה**. סם הל"ט.

תוספות חדשים

ט [תור"ט ד"ה] **אם באת כו' ולפ"ז תימה כו' עכ"ל**. ועד"ג דלק"מ דהתם ע"כ מיירי בדר"מ דס"ל שקמת מבירו מגיל ע"כ לא משכחת בפאה כיון שמחובר מגיל אבל הרמב"ם פ"ה מהמ"ע הכ"ו פוסק כחכמים דאין קמת מבירו מגיל ע"ש ג"כ גם בחלון משכחת רשות עני בחמצע וכך כתב מו' במחובר דאין המחובר מגיל כיון שהוא של ענייט הוי קמת מבירו ואינו מגיל (הר"ז).

ראשון לציון

ט [תור"ט ד"ה] **אם באת רשות העני כו' לפיכך אין רשות העני מועלת בו שלא להצטרף (שלא יהא) שכוח כו'**. ל"ל שלא להצטרף שיהיה עיקר הכוונה שכוח כו' ועיין יקל"מ. מ"ט תוי"ט ד"ה אם בחת כו' ולפ"ז תימה על פי' הרמב"ם כו' נלחה להרמב"ם מפ' רשות העני בחמצע בקרקע הר"ז שמוחזק בחמצע שלא היינו שיזכה העני בפאה השכוח התלוש או המחובר ותמ"ל יקשה הצעה"ז פאה אחת ובחמצע היינו בין ג' השכחות ות"ל על נכון הרמב"ם הלין כ' שיזכה בחלוש ועיין מחובר קיים הי נקט' לעיל מ"ח הקמה שלא כו' בחמת בירוש הקשה כן ומוקי לה בזוכה במחובר מחלה והרמב"ם י"ל ע"פ המוסחפת הניחה הר"ן מבואר להם בימים נטלה העני אינה שלא (מ"מ) ולפמ"ש:

חידושי מהרי"ח

ט [תור"ט ד"ה] **אם באת רשות עני באמצע כתב הר"ב כו' ולפי זה תימה על הרמב"ם וכו' עכ"ל**. ונ"ל דה"פ של הרמב"ם דהיינו ששכח שאינה עקורה וגם עקורה ולא היו בשניהם סאתים והלך העני וזכה במקצת הן מן התלוש הן מן המחובר ואחר שזכה העני במקצת אז שכח עוד מצד השני עד שהשלים אינם מצטרפין והתוס' דנקט לקט שם אין צריך העני לזכות דזהו אינו מינו עם שכחה אבל הרמב"ם אסברה ליה דאפילו בשכחה גופיה יכול להמצא שבאת רשות עני באמצע כגון שזכה כנ"ל אבל אם לא זכה אז אפילו אם שכח אח"כ והשלים לסאתים לר"י מצטרפין והיה נראה להרמב"ם שזה כ"ש מן לקט שלא זכה ולכן לא הוצרכה לבאר התוספתא זה אפשר לומר ודו"ק.

תוספות אנשי שם

ה"ג גבי שכחה כתיב כי תקצור ופאה ושכחה אין לי לפסי וכללא דקאמר בפאה בפ"ק מ"ד ה"ג לענין שכחה (יין הרקח). בתוי"ט ד"ה **אם באת כו' ולפ"ז תימה כו'**. ולק"מ דלפי' תימת פאה במחובר נמי מלמא בפ"ה שפיר קאמר הרמב"ם ונריך לפרושי דמיירי במחובר שרחוק מן הפאה השכוחה עד שאין רואי להיעל כגון שאין נקלר עם הקמה. ודבר זה למדתי מפי הרמ"ם ומוכח לה מהירושלמי דמפ' לה מ"ש פ שלא בא עדיין רשות העני אלא שרחוק לבא כגון שעומדת בשוחה מחובת ביניהם ולחו ליפול ממנה לקט. הא קמן בהדיא בירושלמי דמחובר מפסיק ביניהם ופ"ה אינו מגיל דמיירי במחובר שרחוק כנ"ל (לח"ש). ל"ש ע"פ ד' הרמ"ם אלו הקשה בס' לה"מ על מ"ש הר"ב בד"ה עקורה כו' דוקא בשכח שניהם כו' היכה שניהם עקורה מגלת בפ"ה כו' וז"ל. וכ"ע לכא משכח"ל בחמוקה ואינה רואה להיעל ע"כ. אבל דברי הרמ"ם הללו נפלאים בעיני מאד. דאם התפוחה המחובת שבחמצע אין כד קמן רמוקה משניהם כ"כ עד שאינה יכולה להיעל ל' מהן. ל"כ הנני קמן דוקון זמ"ז מרחק כפול מכפי שים בין ל' מהסמין להתפוחה המחובת. ות"כ ל"ל רשות העני בחמצע. בלא"ה ופאילו בשניהן תלושין תמ"ל. דאפילו לר"ג דאמר שני עומרים וכחם שאינם בשעה"ב היינו דוקא בשני עומרים הסמוכים זל"ז. אבל אם ל' בקנה הפדה מזה והב' בקנה האחר אף אם אין שום דבר מפסיק ביניהן פשיטא דלא מצטרפי. ומשמעות ע"כ לפרש דהפאה עקורה בקנה וכשהמוכין בתוך שיעור כזה היו מצטרפין אם היו שניהם מחוברין או שניהם תלושין אע"ג שים תלוש או מחובר של אחר מפסיק ביניהם. ורק משום דהתחת תלושה ואחת מחוברת לא מצטרפי. ור"י ס"ל דאפילו בכה"ג מצטרפי אם לא שים רשות העני בחמצע דאז אין התלוש מצטרף עם המחובר אבל בחחוקין זמ"ז עד שאינם יכולין להקבל כאחת ממ"ל דאפילו לר"י ואפילו שניהם מחוברים או תלושים. ועע"ג ומצאתי בס' הו"ע שהרגיש בזה ומפ' דהירושלמי ס"ק דאפילו יהיו שלו הב' אחין שותפין בחמצע ולא קחני בחחוקה או כרם אחר כה העני יפה בחותו המין ע"י מלו בלקט או פרט חמ"ל לר"י. ובחמצע דקאמר ר"ל שמעורב כאו בהם. דיקא נמי דקחני בחמצע ולא קחני בין זל"ז. ודוקא לקט או פרט דמלו גורם שיפול ואפשר נמי שלא יפול כלום דדמי ממש לשכחה זו דמזלו גרם לו. מהני ליפות בה העני בשכחה זו ג"כ שלא יעטרפו אבל פאה ועולות הרחוקים לו מ"מ בין תלושין בין מחוברין אין כחם היפה לחו ליפות כה העני בשכחה שאין כאו בה דומה לכאו בפאה ועולות כי היא

רשות העני באמצע. כתב הר"ב אבל בפירות החילן לא משכחת רשות עני בחמצע. מוספתא הניחה הר"ש. ומימה דמשכחת לה בפאה דשייכא בחילן. אלא דכיון דהמחובר מגיל כלעיל. לפיכך אין רשות העני מועלת בו [שלא] להצטרף שלא יהא שכוח. ולפי זה ולא נאמר שיצטרפו כדי שלא יהיה שכחה. ור' יוסי אומר שהם מצטרפים עד שיפריש ביניהם רשות העני ויהיה זה כשיזכה בקצת הדבר ההוא התלוש או במחובר ואח"כ נשכח קצתו האחר אז לא יצטרף עמו הקצת האחר ויהיה כמו כן שכחה

בְּאֶמְצַעמא, **אֵינָן מִצְטָרְפִין. וְאִם לָאו, הֲרֵי אֵלּוּ מִצְטָרְפִין: י תְּבוּאָה שֶׁנִּתְּנָה לְשַׁחַת**מב **אוֹ רשות עני בחמצע לחין לקט ופרט בחילן. ואין הלכה כרבי יוסי: י שנתנה לשחת. לקטור בעודה לחה להאכיל**

פירוש המשניות להרמב"ם

כגון שעומדת מבוחה מחוברת ביניהן ורחוי ליפול לקט ביניהן. וכגון שחותה מבוחה המחוברת רחוקה ואינה רחויה להניל כדחנן לעיל שאינה מגעת לקמה הרמ"ש ז"ל. **י תבואה שניתנה לשחת**. אפי' כדיחה שלים אין בה שכחה לחינה בחה לידי עימור: **או לאלומה**. לחקור בשבליה העמרים אין בה שכחה דכיון לחינה מחוחה לחוכל כ"ע לעמוש אין כאן גמר מלאכה כדחנן לעיל לעמרים: וכן בחגידי הטוס. שדה של שומים ובגלים שהניחן כדי לחגוד בהן שומין ובגלים ושכח בהן נמי לא הוי שכחה וקמ"ל משום דס"ד כיון דחבלין לקדרה הוו ולא בעו גוהן קמ"ל. הרמ"ש ז"ל: ובירושלמי מפ' ר' יונה דחתני דקחני שניחנה לשחת אף לאו דוקא שכבר קלר כל החבוחה וחנחה לפי בהמוחיו ותמ"כ שכח ג' מהן שלא כיון שקלרה ע"מ להאכיל אותה לבהמות ג"ל שכחה אפי'

י כ י ן — תפארת ישראל — י כ י ן

מדהן בב' כריכות חמ"ל ושניהן לעניים. וכ"ש הכא שפאה ג' מחוברת. אפ"ה פד"ה לחלק. דהתם כל פאה לגודה לבדה. להכי חמ"ל להצטרף לחבירתה משא"כ הכא הרי פאחים שמונחים יחד ואינן לגודים מצטרפים ואינה שכחה. וה"ג הכא. קמ"ל: **מא.** שיש לקט או פרט ביניהן. אבל פאה לא. דחחוב מגיל. ועע"ג דגם לקטו או פרט ביניהן. אבל פאה לא. דחחוב מגיל. ועע"ג דגם הכא שפאה ג' מחוברת. אפ"ה פד"ה לחלק. דהתם כל פאה לגודה לבדה. להכי חמ"ל להצטרף לחבירתה משא"כ הכא הרי פאחים שמונחים יחד ואינן לגודים מצטרפים ואינה שכחה. וה"ג הכא. קמ"ל: **מא.** שיש לקט או פרט ביניהן. אבל פאה לא. דחחוב מגיל. ועע"ג דגם

משנה ראשונה

הר"ב דבפירות החילן לא משכחת רשות עני. וכחב חוי"ט הטעם דפאה אע"פ שהיא רשות עני מלגת החחוב הוא וחחוב מגיל עכ"ל. ולא כיחב כל הטורך שהרי כחב הרמב"ם בחחוב"ם בחחוב אין לחחילי ואפי' בחחוב מבוחה החחוב"ם לחוקה ואינה רואה להיעל כדחנן לעיל שאינה מגעת לקמה עכ"ל. והטעם בפאה נמי בכה"ג משכחת לה דחילן מגיל ומיקרי רשות עני. ולכן נ"ל דגבי רחוי לבוא לא משכחת לה בפאה כלל דדוקא לקט ופרט שבאים דרך נפילה שלא בכוונה שפיר הוי רחוי ליפול כאן. אבל פאה בדעחו של בעה"ב חלוי והוא לא ילקח להפריש הפאה בחמצע חלו. ואין כאן רחוי לבוא. ומ"ש חמרו בחוספחא דפאה בחקום המפסיק ביניהם ודאי מיקרי רשות עני. ומשום מחובר אינו מגיל דשל חברו אינו מגיל כדפי' וזה דברי הרמב"ם בפירושו נכונים ותוי"ט חמה בחמת. ונ"ל מה שהניאו להירושלמי לפרש שבאת לו שבאת ממש אלא רחוי לבא בחמצע כל משמע מדלא קחני חס יש רשות העני ביניהם אלא שבאת משמע נמי על העתיד לבא כמו הכא יום בא לה' והרבה כמוהו. **ודע** דדייק חו בירושלמי מדקחני פאה עקורה ופאה שאינה עקורה אין מצטרפין הא חס היו מצטרפין כמו בפאה שאין עקורה ופאה עקורה אין מצטרפין לחבירתה אפי' בקרובין זל"ז ממש חס יהיה מבוחה או כרם אחר כה העני יפה בחותו המין ע"י מלו בלקט או פרט חמ"ל לר"י. ובחמצע דקאמר ר"ל שמעורב כאו בהם. דיקא נמי דקחני בחמצע ולא קחני בין זל"ז. ודוקא לקט או פרט דמלו גורם שיפול ואפשר נמי שלא יפול כלום דדמי ממש לשכחה זו דמזלו גרם לו. מהני ליפות בה העני בשכחה זו ג"כ שלא יעטרפו אבל פאה ועולות הרחוקים לו מ"מ בין תלושין בין מחוברין אין כחם היפה לחו ליפות כה העני בשכחה שאין כאו בה דומה לכאו בפאה ועולות כי היא

מלאכת שלמה

לעמרים: וכן בחגידי הטוס. שדה של שומים ובגלים שהניחן כדי לחגוד בהן שומין ובגלים ושכח בהן נמי לא הוי שכחה וקמ"ל משום דס"ד כיון דחבלין לקדרה הוו ולא בעו גוהן קמ"ל. הרמ"ש ז"ל: ובירושלמי מפ' ר' יונה דחתני דקחני שניחנה לשחת אף לאו דוקא שכבר קלר כל החבוחה וחנחה לפי בהמוחיו ותמ"כ שכח ג' מהן שלא כיון שקלרה ע"מ להאכיל אותה לבהמות ג"ל שכחה אפי'

לָאֲלֻמָּה[מג], וְכֵן בַּאֲגֻדֵּי הַשּׁוּם[מד], וַאֲגֻדּוֹת הַשּׁוּם וְהַבְּצָלִים[מה], אֵין לָהֶן שִׁכְחָה. וְכָל הַטְּמוּנִים בָּאָרֶץ, כְּגוֹן הַלּוּף וְהַשּׁוּם וְהַבְּצָלִים, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אֵין לָהֶם שִׁכְחָה[מו]. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, יֵשׁ לָהֶם שִׁכְחָה[מז]:

ר׳ עובדיה מברטנורא

לבהמה: **לאלומה.** °לקציר כדי לאסור בה עומרים אחרים, כמו מאלמים אלומים (בראשית ל״ז): **אגודי השום.** שומין שלקטן כדי לאגוד בה שומים אחרים: **ואגודות השום והבצלים.** אם שכחן אינן שכחה דדרך שומין ובצלים שעושין מהן אגודות קטנות וחוזרים ואוגדים בחמש או שש מאלו הקטנות לאגודה אחת ועל אותן הקטנות קאמר דלא הוו שכחה משום דהוי כמעמר למקום שאינו גמר מלאכה דאמרינן לעיל בסוף פרק גדיש דלא הוי שכחה: **הלוף.** רמב״ם אמר שהוא מין ממיני הבצלים: **רבי יהודה אומר אין להם שכחה.** דכל הטמונים דכתיב שדך מה שדך בגלוי פרט לטמון: **וחכמים אומרים יש להם שכחה.** כתיב שדך דמשמע גלוי וכתיב קצירך דמשמע נמי גלוי הוי מיעוט אחר מיעוט

תוספות יום טוב

תימה על פירוש הרמב״ם שכתב וז״ל ור״י אומר שהם מצטרפים עד שיפריש ביניהם רשות העני. ויהיה זה כשיזכה בקצת הדבר ההוא התלוש או במחובר ואח״כ נשכח קצתו האחת אז לא יצטרף עמו קצת האחר ויהיה כמו כן שכחה ע״כ וצ״ע: י **וחכמים אומרים יש להם שכחה.** פירש הר״ב דכתיב שדך דמשמע גלוי וכתיב קצירך דמשמע נמי גלוי הוי מיעוט אחר מיעוט וכו׳ והוא מהירושלמי. וסוגיא דש״ס בכולי דוכתי לפרש ואידך וכו׳. ובכאן נראה לי על דרך שכתב בעל הליכות עולם בסוף שער הרביעי דלא אמרינן מיעוט אחר מיעוט לרבות אלא כשאין לנו למעט דהא בריש פרשת ויקרא דרשו מן הבהמה וכו׳ תלתא מיעוטי וכולהו למעט ע״כ. והכי נמי דכוותה דאיכא למעט עלי הטמונים שראויים קצת לאכילה אעפ״י שהם בגלוי אמעיטו משום דאזלינן בתר עיקר הדבר הנאכל מהם. [וטעמא דאין מיעוט וכו׳ תמצא במשנה ג׳ פרק קמא דערלה] ומיהו בבבלי ריש פרק עגלה ערופה איכא סוגיא אחרת דר״י יליף מכי תקצור קצירך בשדה ושכחת שכחה דומיא דקציר מה קציר בגלוי אף שכחה בגלוי. ורבנן כתיב ושכחת עומר בשדה. משמע בתוך השדה לרבות הטמון. ור״י בשדה על פני

פירוש המשניות להרמב״ם

ואין הלכה כרבי יוסי. י כבר בארנו **שחת** הוא הגז הקצור לאכילת הסוסים. **ולאלומה.** הוא עומרים והענין ההוא שיקצצנה כולה ויחלוק אותה לאלומות ואל יקבוץ מן האלומות ההם עומרים כי האלומות כשיתקבצו נעשים עומרים. **ואגודי השום.** הוא השום המחובר חבור הטבע בשרשי צמחיו ויהיה מהם שורש אחד כולל ראשים רבים. **אגודות השום** (שיחבוט) [שיקשור] אותם ביד (חביטה) [קשירה] קלה קודם (שיתקבץ) [ולא יקבץ] מהם עומרים [וכן הבצלים אין להם שכחה כי לא יעשה מהם עמרים]. ופירוש [ה]**טמונים בארץ.** ר״ל שיהיה הנאכל מהן מתחתית

מלאכת שלמה

שעדיין לא נתנה לפני הבהמות. **וכן באגידי השום.** ובאגודות הלוף ואגודות השום וכו׳ כך מצאתי בקצת נוסחאות. **ואגודות השום.** פי׳ הח׳ ה״ר משה פיזנטי ז״ל פי׳ אגודות של שומים או של בצלים אם שכח אינה שכחה דמכיון שאגדן זכה בהן. ול״ד לעמרים האגודים דשייכא בהו שכחה דאגודתן לאספן לגדיש אבל הני אגידתן להוליכן לבית להכניען ע״כ אכן הר״ש ז״ל כבר דחה פי׳ זה. וז״ל הר״ש סירליי״ו ז״ל וכן באגודות השום והבצלים לפעמים זורעי השומין בשעת עקירתן עושין מהן אגודות גדולות להקל מעליהם הקבוץ להוליכן למקום הגרן לייבשן ואח״כ חוזרין ומחלקין אותם לכריכות קטנות כדי המשקל הידוע להן ומוליכין לשוק למכור או לבית להתקיים ואם שכח אגודה גדולה מהן שסופו לחזור לחלקה ולאגוד ממנה כריכות קטנות א״ל שכחה כדאמרינן לעיל בירושלמי מה קציר שאין אחריו קציר אף עמור שאין אחריו עמור והכי משמע בתוספתא: וכל הטמונים בארץ. שדרכן להיות אוכל שלהן טמון בארץ כגון שום ובצלים שראשיהם הנאכלין טמונים בארץ ולוף נמי טמון האוכל שלו ויש בו שני מינים פקח ושוטה של גנה ושל יער של יער עליו רחבים יותר ונקרא שוטה שא״ל סדר שנראה רענן ודשן והוא מר כלענה כדמשמע בשביעית והפקר הוא ואין בו לא שכחה ולא פאה והכא בפקח הוא דמיירי שהוא מתוק. לוף הוא קולקס בערבי ויש לו בילים סביב השרש כמו בילי הזכר עכ״ל ז״ל. **ר׳ יהודה אומר וכו׳.** בירושלמי מחלפא שיטתיה דר׳ יהודה תמן אמר לרבות את הטמון פי׳ בפרק הכונס דמחייב ר׳ יהודה טמון באש ובהאי אמר פרט לטמון ומשני תמן ונאכל גדיש או הקמה ממשמע שנאמר קמה אין אנו יודעים שהגדיש

יכין | תפארת ישראל | יכין

מג. שזימנה לקשור בה עמרים אחרים: **מד.** שזימנן לאגוד שומין אחרים: **מה.** אגודות קטנות שחוזרין ואוגדין אותן לאגודות גדולות. דמדלא הוו לגמר מלאכה אינו שכחה כספ״ה: **מו.** דילפינן משדך דבגלוי: **מז.** דקצירך נמי משמע בגלוי. והו״ל

משנה ראשונה

י **וכן באגודי השום.** פי׳ הר״ב שומין שלקטן כדי לאגוד כו׳ ונראה דדרך השום שלוקחין מקלתן לאגוד האחרים אע״פ שהם ראוין לאכילה כמו האחרים אין מקפידין עליהם. ומשא״כ בתבואה אין לוקחין מה שראוי לאכילה לאגוד בו והלכך תני לאלומה וכן באגודי השום דמתרי טעמי אתו אלו לפי שאין ראוין ואלו שאינם לשם גמר מלאכה כדמסיק לקמן גבי אגודות. ומ״ש הר״ב גבי אגודות דעל הקטנות קאמר דלא הוו גמר מלאכה. כלומר כשמאסף אותם לאוגדן אגודות הקטנות. אבל כשמאסף הקטנות לאוגדן לגדולות הוי גמר מלאכה. והרמב״ם מפרש בחבורו דאוגדן אגודות קטנות ואין דעתו עוד לגדולות ואין להן שכחה שאין להם גורן וכן מפרש לאלומה. **וכל הטמונים בארץ.** וה״ה דטעמא דאין שכחה בקציר אלא בעמרים אבל באלומות ואגודות קטנות אף שדעתו להניחן כך וזוהי גמ״ל מ״מ לא הוי שכחה. וצ״ע שהרא״ש כ׳ בשם הר״מ דטעמא שאינו גמ״ל שאח״כ יעשה מה׳ או מו׳ אגודה א׳ ע״ש. במשנה **וכן באגודי השום.** בהנך קמ״ל רבותא דאע״ג דבקרא לא מיירי אלא בתבואה וה״ל דדוקא בה הוא דאיכא דין זה שיהיה עמור שאין אחריו עמור קמ״ל דה״ה לכל מילי (ש״ל). בר״ב סד״ה **הלוף כו׳ הבצלים.** ואפ״ה לא הזכירו בתר והשום שלא להפסיק בינו לבצלים כי כן דרכו לשנותה יחד. א״נ אפשר דכ״א מג׳ מינים אלו אין הטמנתו בארץ שוה לחבירו ויהיו שנויים בסדר לא זא״ז או לר״י או לרבנן (הו״ע). ד״ה **וחכ״א כו׳ ופי׳ טמון כו׳.** א״ה ומיירי בשכחת קמה שכשהן מחוברין לקרקע אז האוכל שלהן טמון בארץ ואז כשעוקר אותן שזהו קצירתן אם שכח קלח א׳ של שום שלא עקרו א״ל שכחה אבל כשהן תלושין מן הקרקע יש בהם שכחת עומר אם הם בגלוי כדתני לעיל באגודות השום והבצלים דדוקא מדאינו גמ״ל לא הוי שכחה. ובמ״ט תנן דלא מצטרפין לסאתים אלא של עניים הן. דלא ממעטינן המין שהוא טמון. רק שכחה כשהיא בטמון. ואף תבואה הטמונה לא הוי שכחה ושום הגלוי הוי שכחה והא דאסברא לדינא דטמון במין הטמון הא קמ״ל דאע״ג דדרכן בכך להיות טמונין וגם עליהן מגולין וה״א דזה לא מיקרי טמון כיון שע״י העלים הוא רואה שיש כאן שומין וע״י ראייתן לקט כל השומין. קמ״ל דאפ״ה מיקרי טמון וא״ל שכחה. וקשה לפי׳ זה דליפטרי נמי מפאה דהא בפאה נמי כתיב קציר. אבל הר״ש מפ׳ שר״ל דלוף שום ובצלים הדרך שקוברין אותם וטומנין בארץ כדי להתקיים ואח״כ כשלוקט אותם משם ושכח א״ל שכחה. ומיירי בשכחת עומר. ולפ״ז א״ל דבשעה שעוקר אותן באמת י״ל שכחת קמה דלא מקרי טמון כיון שעליהן מגולין ודרך גידולם בכך ותו לא יקשה מפאה. וד׳ הרמ״ז כאן צ״ע. תוי״ט ד״ה **וחכ״א כו׳ שראויין קצת לאכילה.** משמע ע״י הדחק ותמוה דהלא מבואר בריש מכלתין דכל שהוא אוכל ע״י הדחק פטור מפאה וה״ה לשאר מ״ע דכולהו גמרי מהדדי. אלא נ״ל שהם מאכל אדם גמור וראיה שהרי עלי השום והבצלים להוצאת שבת לאין כגרוגרות ככל האוכלין (לח״ש). בא״ד **בתר עיקר הדבר.** ורבנן

ציונים

וכל הטמונים. בר״פ עגלה ערופה ברייתא בפלוגתא. יש להם

שינויי נוסחאות

י בארץ כגון כו׳ בד״נ בארץ אין לעניים בהם כלום כגון כו׳.

תום׳ רעק״א

י [אות סח] בר״ב ד״ה **לאלומה. לקצור.** והרמב״ם בפי׳ ובחבורו מפרש לאלומה. היינו אגודות קטנות ולא עשאן עמרים. ואגודי שום. היינו ג״כ שתלשן אגודות קטנות למכור בשוק ולא עשאן עמרים להעמיד מהן גורן.

תוספות אנשי שם

ראוי והם במוחזק. ע״ש שהאריך הרבה להוכיח מהירושלמי כפירושו וסיים וז״ל. ואח״כ איפא מוכרחים אנו לפרש כמ״ש שלכ״ע אין בין שני הסאות כלום. דכי יש ביניהם איזה דבר בין של עני בין של בעה״ב לכ״ע אמ״ל אפילו יהיו שניהם תלושים. ובהא קמפלגי דת״ק סבר דהואיל ואין שניהם עקורין אמ״ל דאין שכחת קמה והעומר מצטרף למעט כח העניים. ור״י סבר דאם אלו הב׳ סאות הם ממין שכח העני רבה בהם שאפשר שמזלייהו יגרום שמה שהוא של בעה״ב יבא ברשותם ע״י פרט ולקט וזהו בתבואה או בכרם שדין זה נוהג בהם אמ״ל לבטל כחו הרב והוו של עניים. אבל אם הם ממין שאין כח העני רבה כגון מפירות האילן שא״א שיזכו ע״י מזלייהו ממה שי״ל לבעה״ב כ״א דרך זה של השכחה אז מתבטל כחם בקל ולכן מצטרפין אלו הב׳ סאות אע״פ שהא׳ הוא קמה והא׳ עומרים להיותם סמוכים זל״ז והוו של בעה״ב ע״כ. י בר״ב ד״ה **לאלומה לקצור כו׳** ע׳ בתור״ע. ויש שם ט״ס שמ״ש שם ואגודי שום צ״ל ואגודות השום. אבל אגודי שום מפרש הר״מ בפי׳ שהוא השום המחובר חבור הטבע בשרשי צמחיו ויהיה מהם שרש א׳ כולל ראשים רבים. ובחבורו השמיטו וכ׳ הרדב״ז דכ״ש הוא מאגודות השום. ומשמע

השדה לרבות שכחת קמה. ורבנן שכחת קמה נפקא להו מכי תקלור קלירך בשדך. ור"י מיבעי ליה למעוטי לשפוי עומרין לתוך שדה חבירו. ורבנן מבשדה בשדך נפקא להו. ור"י לא משמע ליה. ומבואר שמ"ם הר"ב לעיל משנה ז' ובפרק ד' משנה ו' דשכחת קמה מבשדה נפקא לא פירש מליבא קושיית הבבלי. ללא היה מפרש כר"י שאין הלכה אלא כשיטת רבותינו שבצרפת ורשלמי דרבנן נפקא להו לרבות טומן מתרי מיעוטי ומייתר להו בשדה לשכחת קמה כמו לר"י. והרמב"ם שכתב במשנה ז' שכחת קמה שנאמר ושכחת ולא תשוב. נראה שכוונתו לתחלת הפסוק כי תקלור וגו' כשבלי: יא **ואם היה מתכוין.** לשון הרמב"ם בחבורו פ"ה ומס היה הסומא או הקוצר בלילה מתכוין וכו': **ליטול את הגם הגם.** לשון הר"ב כיון דמתכוין ליטול הגפן אפילו הדקין אין להם שכחה. וכ"כ הר"ש. וז"ל הירושלמי אמר רבי יונה לא קוץ דבר גפן אלא דקין. וכי מאחר שדרכו לבחון בגפן אפילו דקין אין להם שכחה ע"כ. ונראה לי לפרש אמר ר' יונה לא מיבעיא לגפן אין להם שכחה שהרי בכוונה מלקט הגפן ומקפיד עליהם אלא אפילו הדקין שאינו נוטלן וכדאמי להו בידיס דמי אפילו הכי אין להם שכחה וטעמא מפרש שמאחר שהוא בוחן בגפן ליטלן רלונו ליטול כולן גם הדקין אלא שמניחו

יא הַקּוֹצֵר בַּלַּיְלָה וְהַמְעַמֵּר[מח], וְהַסּוּמָא, יֵשׁ לָהֶם שִׁכְחָה[מט], וְאִם הָיָה מִתְכַּוֵּן לִטּוֹל אֶת הַגֶּפֶן הַגַּס, אֵין לוֹ שִׁכְחָה[נ]. אָמַר, הֲרֵי אֲנִי קוֹצֵר עַל מְנָת מַה שֶּׁאֲנִי

יא הקוצר בלילה והמעמר. בלילה: **והסומא.** בין כיוס בין בלילה: **אם היה מתכוין ליטול הגם הגם.** כיון דמתכוין ליטול הגפן אפילו דקין אין להם שכחה: **על מנת מה שאני שוכח אני נוטל יש לו שכחה.** דמתנה על מה שכתוב בתורה °ותנאו בטל:

פירוש המשניות להרמב"ם

לארץ כגון הבצלים והשומים (והלפתות) [והגזר]. ופי' **הלוף** מין ממיני הבצלים בלא ספק ואין הלכה כר' יהודה. יא כבר בארנו בפרק זה שיש לקוצר שכחה כשישכח קמה וכן למעמר [ופירוש אם היה מתכוין ליטול את הגס, שנתכוין ליקח הגדולים והעצומים]. והתנאי שישוב ויקח מה ששכח בטל שהעיקר בידינו כל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל אלא בממון כמו שיתבאר במקומו.

מלאכת שלמה

בכלל ומה תלמוד לומר גדים לרבות את הטומן והכא שדך בגלוי דבקרקע דוקא שכחה עומר בשדה פליגי דר' יהודה משמע ליה בשדה פרט לטומן ומחלפא שיטתייהו דרבנן תמן לימון תמרין פרט לטומן וכא לימון תמרין לרבות את הטומן. ומשני תמן מן הקמה או הקמה או השדה מה שדך בגלוי אף כל דבר שהוא בגלוי ברם הכא שדך בגלוי פרט לטומן קלירך בגלוי פרט לטומן תן לימון תמרין פרט לטומן תמן מיעוט אחר מיעוט לרבות. והתם בגבלי ריש פרק עגלה ערופה מפרש בגרייתא על פני השדה פרט לטומן ומכמיס ס"ל בשדה בתוך השדה משמע ולרבות את הטומן. ושאר המו"מ הביאו בתוי"ט ועי' במש"ם בר"פ ע"ע. יא **יש להם שכחה.** צריך להגיה יש לו שכחה. **אם היה מתכוין ליטול את הגם הגם אין לו שכחה.** לכאורה קלירך בשדך כלרך שבני מדס קולרין הרש"ם ז"ל. ופי' הרע"ם ז"ל

מעוט אחר מעוט לרבות (ד): **מח.** בלילה: **מט.** לפע"ג דמסתבר דהסכיכה גרמה לו שלא ראה הדקין ושכחן. והו"ל כשכח מחמת ד"ם פ"ה מ"ו. נ"ל דשאני התם דלא הו"ל למיקם מלעתיה לחפש מחת הקש. משא"כ הכא. מדידע שסכיכה הוא. בוודאי ימשש היטב. ומה שנשאר שכח מלחפש. וכשכחה מל"ע דמי: **נ.** לדקין שלא התכוון להם (ה). ולפעמ"ד דאפילו בגפן אין שכחה. כדמשמע מתמי' דמתני'. ורב"ח פי' שלקט כל השדה והתכוון ליטול הגפן ולהניחן לבד ואפ"ה אין שכחה אף בדקין. דטרדת עטילת הגפן לגד אחר. גרס שנשכח בדקין. והו"ל כשכחה מחמת ד"ח:

(ד) **וכתב** עלה רבינו הגאון אחמ"ו זצוק"ל והקשו תוס' (ב"ק דף ו' ב') להו"ל בלשון רבוי. ונראה לי לכתב בלשון מעוט לרבות הפחות מכולם. וברבוי אחר רבוי כ' בלשון רבוי למעט טובא. והא דכ' רש"י פרט' לו זאת תורת העולה. הרי ג' מיעוטין. נ"ל דבטפי מב' מיעוטים כולן למעט. ברש"י (סוטה ד"ג ב'). והא דמשמ כהניס (סנהדרין ד' ט"ו) דהו"ל מעוט אחמ"ע. התם במרובתקין ובאחד ליעגת. וכבני בסב"א. עכלה"ט. קרא ענית מצנע. מין תלג יוצא מאחה. דבהא ימיצב נמי הא דאחמרינן (יומא דף ס' ע"ב) ג' מיעוטים בדש למעוטי ממעילה וטומאה ופגול להתם ליתנהו באחד ליצנע. אע"ג דרק ב' מהן מקורבין. אמנם תלוות השגתי שקופים מטומים. דמשמע מדברי קדמו דע"כ זקוק"ל. דבאחרי מיעוטי לא בעינן מרוחקים. דאפילו במקורבים הו"ל מיעוט אחמ"ע לרבות. ש"כ לא ופרנס (פסחים דף ע"ג ב') הוא ולא מילה שלא בזמנו. וכ"כ (ביצה דכ"ם) הוא ולא מכשיריו. לכם ולא לעובדי כוכבים. וכ"כ (יומא דף ל"ג ב') דרש שמא בעשה היום הזה למעוטי כל אד ואד לר"ש. ואחמי ולהוי מיעוט אחמ"ע לרבות. וכ"כ (יומא דם"ג ב') דמקשי לה' לרבות מבריתא דדריש לה' להוציא. ומקשה מה אחטריך הש"ם לאחוקי בתרוצה הול"ל לה' לרבות. מיהו התם כיון דעל פתח לרבות ולה' לרבות הו"ל כרבוי אחר רבוי להוציא. אי הול"ל אפיכא דלה' להוציא. מיהו כיון דאתה להוציא ולה' להוציא הו"ל כמיעוט אחמ"ע לרבות. וכ"כ ק' לפ"ז מכמה קושיות בש"ם. וע"כ לריכים אנו לדברי תוי"ט כאן ובמצות התלמוד. דכל היכא דאיכא למידרש דרשינן ולא מוקמינן במעוטי יתירי וכ"ל לאיה (מכשירות ד' ו') כל היכא דאיכא וכו' ולא מוקמינן בלאוי יתירי. ועיין מ"ש עוד בשע אבו"ת על ח"מ כי שם התרכתי בסי' קכ"ב. ועיין תוס' (יומא ד"ם) ד"ה מרי. ועיין תוי"ט פ"א דעלה מ"ב ד"ה ר"י. שכ' למיעוט אחמ"ע לרבות. למיעוט הרחמן מיעט הכל. והשני מיעט המיעוט הרחמן. וע"כ שריפה. וכ"כ רבוי אחר רבוי שהוא למעט. דהרבוי הרחמן ריפה הכל. ובא רבוי השני ומיעט הרבוי ההוא שלא יהא הרבוי השני כללי. ובספרי הנ"ל נתקשיתי עליו. ע"ש: (ה) וב"ב רכ"מ פ"ה ממ"ע. ולא ידענא היאך יתיישב לפ"ז הירושלמי שכ' בפירוש אפילו עומר התלוש ומכוסה בתבן או בעפר או בשוש דבר לר"י אינו שכחה וכ"מ בירושלמי דמדמי לה לטומן בתם דפ' הכותם. וע"ל פ"ה מ"ו. יא **יש להן שכחה.** ור' יהודה דפליג בטומן מודה הכא אפילו עומר התלוש ומכוסה בתבן או בעפר או בשוש דבר לר"י אינו שכחה וכ"מ בירושלמי דמדמי לה לטומן בתם דפ' הכותם. וע"ל פ"ה מ"ו. יא **יש להן שכחה.** ור' יהודה דפליג בטומן מודה הכא ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות ומרבינן את הטומון. ופירוש טומן דבר שהנאכל ממנו הוא טומן אחת הקרקע כמו הבצלן והבצל והשום והלפת וכיוצא בהן. ואין הלכה כרבי יהודה: יא **הקוצר בלילה והמעמר.** בלילה: **והסומא.** בין כיוס בין בלילה: **אם היה מתכוין ליטול הגם הגם.** כיון דמתכוין ליטול הגפן אפילו דקין אין להם שכחה: **על מנת מה שאני שוכח אני נוטל יש לו שכחה.** דמתנה על מה שכתוב בתורה °ותנאו בטל:

משנה ראשונה

אפילו עומר התלוש ומכוסה בתבן או בעפר או בשוש דבר לר"י אינו שכחה וכ"מ בירושלמי דמדמי לה לטומן שכחה. ועל"ל פ"ה מ"ו. יא **יש להן שכחה.** ור' יהודה דפליג בטומן מודה הכא ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות ומרבינן את הטומון. ופירוש טומן דבר שהנאכל ממנו הוא טומן אחת הקרקע כמו הבצלן והבצל והשום והלפת וכיוצא בהן. ואין הלכה כרבי יהודה: יא **הקוצר בלילה והמעמר.** בלילה: **והסומא.** בין כיוס בין בלילה: **אם היה מתכוין ליטול הגם הגם.** כיון דמתכוין ליטול הגפן אפילו דקין אין להם שכחה: **על מנת מה שאני שוכח אני נוטל יש לו שכחה.** דמתנה על מה שכתוב בתורה °ותנאו בטל:

פירוש המשניות להרמב"ם

לארץ כגון הבצלים והשומים (והלפתות) [והגזר]. ופי' **הלוף** מין ממיני הבצלים בלא ספק ואין הלכה כר' יהודה. יא כבר בארנו בפרק זה שיש לקוצר שכחה כשישכח קמה וכן למעמר [ופירוש אם היה מתכוין ליטול את הגס, שנתכוין ליקח הגדולים והעצומים]. והתנאי שישוב ויקח מה ששכח בטל שהעיקר בידינו כל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל אלא בממון כמו שיתבאר במקומו.

מלאכת שלמה

בכלל ומה תלמוד לומר גדים לרבות את הטומון והכא שדך בגלוי דבקרקע דוקא שכחה עומר בשדה פליגי דר' יהודה משמע ליה בשדה פרט לטומן ומחלפא שיטתייהו דרבנן תמן לימון תמרין פרט לטומן וכא לימון תמרין לרבות את הטומן. ומשני תמן מן הקמה או הקמה או השדה מה שדך בגלוי אף כל דבר שהוא בגלוי ברם הכא שדך בגלוי פרט לטומן קלירך בגלוי פרט לטומן תן לימון תמרין פרט לטומן תמן מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות. והתם בגבלי ריש פרק עגלה ערופה מפרש בגרייתא על פני השדה פרט לטומן ומכמיס ס"ל בשדה בתוך השדה משמע ולרבות את הטומון. ושאר המו"מ הביאו בתוי"ט ועי' במש"ם בר"פ ע"ע. יא **יש להם שכחה.** צריך להגיה יש לו שכחה. **אם היה מתכוין ליטול את הגם הגם אין לו שכחה.** לכאורה קלירך בשדך כלרך שבני מדס קולרין הרש"ם ז"ל. ופי' הרע"ם ז"ל

ציונים

שכחה. מיי' סס הל"ח: יא **הקוצר.** סס.

תום' רעק"א

יא [אות סט] בר"ב ד"ה **ע"מ. ותנאו בטל.** קשה לי דמה צורך לזה. לו יהא דבעלמא תנאו קיים. הא תנאי שייך רק שעושה המעשה על תנאי שבאם לא יתקיים התנאי לא יתקיים המעשה. כמו מקדש ומגרש ומוכר ע"ת. אבל הכא עם מי מתנה. ומה שייך לתלות קצירה על תנאי. דאין שייך לומר דאם לא יתקיים התנאי לא יהיה הקצירה קצירה וצ"ע. ובההיא דע"מ שלא תשמיטני שביעית י"ל דהתנאי אם תרצה להשמיטני יהיה המעות למפרע רק דרך פקדון. ובההיא דע"מ שאין לך עלי אונאה היינו ג"כ דאם ירצה הלוקח שיחזיר לו אונאתו ויהא המקח קיים התנה דלא יהא מקח למפרע ותבטל המקח. ובמציל מתוך

אור גדול

יא עתוס' רע"ק [אות ס"ט] ד"ה **קשה לי כו'.** ודברי תוס' דלא נחתי לזה צע"ג. עיין תשובת הרשב"א (ח"ב סי' ק"מ):

תוספות אנשי שם

ס"ל דל"ל מקרא מיותר לענין דכיון דמימעוט המוכל ממש אין סכיכה שיהיה הענין תמורין ממנו (ש"ל). באא"ד **ור"י בשדה על פני השדה כו'.** ג' מיכות הללו על פני השדה לימנייהו לא בגמ' ולא בגש"י. וז"ל רש"י שם ר"י דריש וכשכח שומר ושכחת בשדה (ב"י). יא בר"ב ד"ה **הקוצר כו' בלילה.** ומן הראוי היה לפעמ הקולר והמעמר בלילה והסומא מלא משום דאיכא למיטעי ולומר דקומת דוקא ביום שהוא לילה אבל הקולר ומלך המעמר לקומת לגלות דקומת כמעמר דאפילו בלילה דשכיל היום לא מצטריך למתני (הר"ש). תוי"ט ד"ה **ואם כו' הסומא** ובו' ר"ל דלרבותא נקט הרמב"ם כי לאפילו בלילה דנראה דלא שייך כאן מתכוין ליטול הגפן הדקין אפילו בידוע שמתכוין ס"ל שכחה וכ"ש בלילה דעלמא וכזה מיושבת קושית בה"ע ז"ל ע"ש (ש"ל). ד"ה **ליטול כו' והכ"מ כו'.** כ' הנ"ד דל"ל שיש שם ט"ס וכ"ל ס"ל שכחה אפילו לדקים מאחר כו' ע"כ. ואינו מיקון דסוף סוף הכי דקאמר מאחר שלא נתכוין ס"ל שאר דמאי שייך מאחר דדרכה הכי הו"ל מע"פ שלא נתכוין ליטול הדקין וכדאמי להו בידיס אפ"ה ס"ל שכחה וכמ"ש התוי"ט במשנה **הרי אני קוצר.** וכ"ש אם הכי מי מעמר שמתנה עמ"ש בתורה להניח. ומ"ש לא הולרך התנא להחיך ולפרשו (ש"ל).

שׁוֹכֵחַ אֲנִי אֶטֹּל, יֵשׁ לוֹ שִׁכְחָה[יא]: שיקמנו מיש רומה מו ניוס ולכך לא הוו שכחה והכ״מ כתב וז״ל פי׳ (הרמ״ם) [נ״ל הר״ם] מס היה מתכוין לטעול הגסין ולהניח הדקין מין לו שכחה לדקין מאחר שלא נתכוין לדקין ע״כ ולא תוכל לכוון הירושלמי:

מלאכת שלמה

מס היה מתכוין ליטול הגסים ולהניח הדקים מין לו שכחה לדקים מאחר שלא נתכוין לדקים ע״כ. וכתב ה״ר אפריים משכנזי ז״ל ובפירוש ר״ע ז״ל ג״ע מפי לשון אפי׳ דקים (הגה״ה: אמר זמן רב מלאתי שהמכס הר״ר יהוסף משכנזי ז״ל הגיה בפי׳ ר״ע ז״ל אפי׳ גסין) וכן רגינו שמשון ז״ל הביא לשון אפי׳ דקים בשם הירושלמי וגרסה בפ׳ אפי הירושלמי כן שמתכוין לקנות כל השדה הגסין והדקין ומתכוין ליטול את הגס הגס שלא ישאר שום דבר מהגס ג״כ אפי׳ מה שאבד בדקין אין להם שכחה מאחר שחזר על הגסין יזכור הדקים על דרך הקמה מלמת את העומר וכו״ק עכ״ל ז״ל. ולפי פי׳ הרמ״ם ז״ל נראה לומר שלא היה גורס בירושלמי מלת אפילו. וכתב המכס ה״ר מלעזר מזכרי ז״ל דלפי פי׳ ר״ם ז״ל וגרסתו תימה גדול איך יאמר לא מיבעיא לגסים דל״ל שכחה אלא אפי׳ הדקים ג״ל שכחה הרמב״ם ז״ל דאם היה מתכוין ליטול הגסים אלא שפירש גלילה קמי ופיפא דקתני ואם אמר הריני קונר ע״מ וכו׳ אבל אדם. והלשון של המשנה קשה גם אין השכל סובל לחלק בין קומת וקונר גלילה לכל אדם וג״ע עכ״ל ז״ל:

תום׳ רעק״א

הנהר דאם יש ב״ד יתנה בפני ב״ד. היינו רק הודעה שאינו רוצה להציל בשכר כפועל בטל דניחא ליה טפי בעבידתא ולהרויה הרבה וממילא מגיע לו שכרו משלם. ואני נבוך ביותר בע״מ שאין לך עלי אונאה לא היה כלל בדרך תנאי רק שאינו רוצה למכרו רק בזכות זה שלא יהיה עליו אונאה ומשקבל עליו הלוקח הוי כסילק עצמו הלוקח מדין חזרת אונאה. וכן בשמיטה אינו רוצה להלוות לו רק בזכיה זו שלא ישמטנו שביעית והלוה קבל עליו כן. ואף על פי כן לא מצי מסלק נפשו מזה נגד ד״ת. וכההיא דכתובות ר״פ הכותב דו״ד אין לי בנכסיך דג״כ מקרי מתנה על מה שכתוב בתורה אם חכמים עשו חיזוק כשל תורה. אף דאינו בדרך תנאי כדכתבו התוס׳ שם מדלא התנתה היא עמו. ואך העומד לנגדי דברי תוס׳ שם דף נ״ו בע״מ שאין לך עלי שאר כסות ועונה דהקשו דהא לר״מ בעי׳ תנאי כפול ולפי הנ״ל אינו בדרך תנאי. רק שמקדשה בגרעון זכות זה שלא תהיה עליו חיוב שאר כסות ועונה. ודברי תוס׳ דלא נחתי לזה צע״ג.

יכין תפארת ישראל בועז

נא. דמתנה ע״מ שכ׳ בתורה (ו): שכחה. וגם הירושלמי בעלמו תמוה דמה לפי׳. מדרבה בדקין וודאי אין שכחה. דהרי לא התכוון לעמרם כלל. וכי ס״ל שמי שהיה בדעתו לעמר הני שדה הנשאר שכחה. ודברי הר״ם ורמו״ט תמוהין מאד. ע״ש: **אמנם** לפמ״ש לעיל סימן מ״ט. דבידע מעיקרא שלפשר שיפשר ע״י הד״ח לא מקנא שכח מחמת ד״ח. מ״כ בלא ידע מעיקרא שלפשר לו לשכח ע״י הד״ח. הו״ל כשכחה מחמת ד״ח. דדמי לפפוחו בקב. מ״כ הכא בפיפא שלא סמך על המשמוש שהתכוון ליטול הגס הגס. בוודאי לא הו״ל למיסק מדעתיה שיטעה במשמושו אין גדולים לקטנים. ואם תעפ״כ טעה במשמושו. כשכחה מחמת ד״ח דמי. דהיינו ע״י המשמוש במוסך. ולא הוה שכחה. וזהו פי׳ הירושלמי ״לא סוף דבר גסין״ (נ״ל לא שהיה כאן גסין ודקין והוא היה מתכוין ליטול רק הגסין דבכה״ג ודאי לא טעה במשמושו כלל. ולא מחמת שכחה ממש היא מה שבכח בגסין) אלא אף דקין (נ״ל דמיירי שהתכוון ליטול גס גסין שבדקין. דבכה״ג שפיר הי׳ לפשר לומר. דמשתבר לפפי׳ במשוש היטב לפשר שיטעה ליזהו גם שבדקין. אפ״ה אין שכחה בגסין. וקאמר הירושלמי הטעם) ״דכי מאחר שדרכו לבחון גסין אפי׳ דקין״ (נ״ל לפפי׳ לבחון בין גסין שבדקין. נמי לאו תורתא שיטעה. ומדרבה דרכו לבחון היטב) להכי אין שכחה (דלא ידע מעיקרא שלפשר שיבחר ע״י המשמוש והו״ל כפפוחו בקב. כנלפע״ד פי׳ **המשנה חמורה** זחת. וכן״ל פוקח עוריס: **(ו)** כ״כ הר״ב. וכתב רגינו הגרון מתמ״ו זלוק״ל לף דבדבר שבממון תנאו קיים. התם בידע וקתחיל (כב״ג דקכ״ו ב׳). [הנה קול עלה נדף. ה״ה בלא ידע ומשתמת מחל. (כב״מ ד״ל) מתנה בפני ג״ד שיטול כל מה שמפסיד ע״י שיחזיר מבידתו]. וכ׳ רגינו הגרון מהו׳ עקיבא שליט״א [בפוח ס״ט] וז״ל ק״ל לר״ב מה נריך לטעמת דמתנה ע״מ שכתב בתורה. לו יהא דבעלמת תנאי קיים כו׳. דמיך שייך אם לא יקיים התנאי לא יהא הקפירה קפירה. וה׳ יאיר עיני. עכלה״ט. **ואם** כה יאמר מתורן של ישראל מה יפלפל העטלף שלא רצה חור כמוני מיפות בריה שתין לה עינים. וכבר רציתי לומר דמתניתין קמ״ל דסד״א דלא לחוי שכחה מדגלי דעתו מקודם. והדעת מכרעת כן. מדנקטה מתני׳ דוקא שכחה. תולם א״א לומר כן. דגם בירושלמי נקט כר״ב. ממנם על רגינו הנ״ל גדלה עלי מדורת התימה למה תמה על הר״ב ולא התמיה על ס״ם בגלי כ״פ (מכות דף ד׳) ע״מ שלא תשמיטני שביעית. ע״מ שתין לך עלי לוגמה. וכ״כ (ב״מ ד׳ ל׳) מתנה בפני ג״ד. ושם (דף נ״ד) מתנה ס״ם להיות כשותל. וכ״כ (ב״ב דף קכ״ו) פלוני בני בכורי לא יטול פי שניס. דמשמע ליה התם מתנה עמשכ״ת. והרי ע״כ כבר הלוהו וכבר מכר וכבר הגיל וכבר שמר. והרי הוא שנו ולמי. ומה דהוה תין יהפכו לגלא הוה. ומ״ל בכולו תיכא קלא זכות לשכנגדו. וגם בתתנה עם ס״ם תיכא קלא זכות לדיפק עליה קלא לדתים מהיתנא הוא (בגיטין נ״ב) מלן ליתא לן דהכא נמי לאו הכי. כגון דקיימו עניים הכא ורוצים לזכות בפיאה ולקט. תבל הבאה״ב לא היה רוצה לקנות. כ״ש כשיתרצו העניים ע״מ שבע״פ מה שיכתב יהיה שלו. תו שנתן להעניים מעות בתנאי זה (ולהכי נקט נמי שפיר ״שכתב״. דהו״ל ספק. שתינו רגיל לשכוח) דלמא ליכול להתנות ע״ד שלא נא לעולם (כת״מ כ״ט) הכא מתנה עמשכ״ת הוא. תו נ״ל דתי לאו מתנה עמשכ״ת. הו״א תע״ג דוודאי נתחייב בשכתב מדכבר קלי. וכ״כ בשהוא שנו. ודאי יש לו פי שניס. תע״פ מדלא רצה להודות שהוא שנו רק בתנאי זה. וכ״כ לא רצה לקלוט. רק על תנאי. סד״א מדמתנה קניה לתמנע (כב״ב קכ״ד) והו״ל כתתל כובר בפירוש בתי תלקו ע״מ שיודה הלה בתי חלק התתר. קמ״ל דתע״פ מתנה עמשכ״ת הוא. השיבני רגינו הגרון הנ״ל. וז״ל בשמיטה תכ״ל דה״ק תם תרצה להשמיטני יהיו המעות פקדון. ובתונתה י״ל דה״ק בשילקה לוקח שיחזיר לו התונתה והמקח קייס לא יהיה מקח למפרע ויתבטל המקח. [**ואתתפך** כתולעה הנדרסת. דתמיהני על דברי קדשו הרי בתונתה ע״כ מייבי נמי כשהמתנה רוצה שיתבטל המקח שתתנה יותר משמות. והמתנה קומך על תנאו ורוצה בקיום המקח. דהכי מייבי בריייתא (ב״מ נ״ע ב) דקתמר בד״ה בשם תבל בתפרש תפן זה שתי מוכר בתנה יודע תני שהוה ר׳. ס״מ דלעניו ניטול מקח נמי מייבי. ול״ע]. ובמגיל שמתנה לפני ב״ד. י״ל כו׳. תולם קושית ידידי הרב נ״י מבני נכורי. בתתת עמדתי בזה ומלתי קלת ישוב. רק שתין כאן מקום להתריך. עכלה״ט:

משנה ראשונה

הלכך אין לו שכחה כלל דתמי לשכח בעה״ב ולא שכחוהו פועלים והכא נמי בשעה שמעמיר זה דעת הפועלים לבחוק תתריו. והיינו דתמיק תם אתר על מנת תה שתי שוכח תני שטין הפועלים עתידין לבא תתריו אלא הוא עלמו יתזור ויבדוק הרי זה שכחה דשכוח תכל תדם היה בשעה ששכחו.

הלכתא גבירתא כללא דפרק ו

משנה א אין בשום דבר דין הפקר עד שיופקר לכל אדם. אע״ג דכל עומרי השדה קב קב, והעומר הנשכח הוא יותר מזה, אפ״ה לא אמרינן דמדגדול יותר הו״ל כגדיש, אלא כל שאין בעומר הנשכח ב׳ סאין הו״ל שכחה.

משנה ב עומר שהחזיק בו להוליכו לעיר. והניחו אח״כ בשדה ושכחו אינו שכחה. ורק אם אחר שהחזיק בה כלעיל טלטלה שם ממקום למקום אף שהניחו אח״כ סמוך למקום מסויים ככותל או גדיש. וכדומה ושכחו. אף די״ל מדהניחו אצל מקום מסויים שוב יזכיר א״ע. אפ״ה הוה שכחה:

משנה ג־ד ב׳ שפינו עמרים שעומדים בשדה שורות שורות והתחילו שניהן לעמר מאמצע שורה. זה פניו לצפון וזה לדרום. ושכחו עמרים לפני זה או לפני זה באותה שורה. הר״ז שכחה. אבל בשכחו עמרין

לאחריהן. דהיינו העמרים שבין ב׳ גבי המעמרים. אינה שכחה. מדשכחו קודם שהתחילו לעמר. אבל יחיד שהתחיל לעמר. ואח״כ שכח ועימר עד סוף השורה. מה שלאחריו שכחה דהרי שכח באמצע העימור. אבל העומר שבסוף שהניחו והתחיל שורה שניה. עכ״פ לא אמרינן ששכחו. רק התכוון לעשות שורה אחרת לרוחב השדה מכל העומרים שבסוף השורות שיעמר. דהרי העומר שישאיר בסוף שורה שנייה שסמוכה לשורה זו שעימר מוכיח. כי לכך נתכוון לעשות שורה חדשה לרוחב השדה. וכן הדין בשכחת קמה:

משנה ה ב׳ עומרים אפילו מונחים סמוכים. שכחה. ורק ג׳ סמוכין. הו״ל גדיש ואינן שכחה. וכן הדין בצבורי זיתים או צבורי חרובין או בגדולי פשתן שזרען לאכול שמן שבזרע שלהן. וכן ב׳ גרגרים שנשרו. שמונחים יחד. פרט. ג׳ אינן פרט. וכן ב׳ שבלים שנשרו ומונחים יחד. לקט. ג׳ אינן לקט:

משנה ו עומר שיכול לדוש ממנו סאתיים גרעינין. הו״ל כגדיש ואין בו שכחה. אבל ב׳ עומרים שיש בכל א׳ מהן סאה. או סאה ומחצה. ומונחין סמוכין. אין מציל. ויש בהן שכחה:

משנה ז וכן קמה ששכחה ואע״ג שהגרעינים דקין משערין שלולי היו טובים היו בהן סאתים. אין שכחה.

משנה ח עומר או קמה ששכחן. וסמוכין לקמה. ואפילו רק לשבולת א׳ שלא נשכח. כולן אינן שכחה. אבל כשזה או זה סמוכים לדבר תלוש שלא נשכח אז השכוח הוא שכחה.

משנה ט אע״ג דסאתיים יחד בתלוש. או סאתים יחד במחובר אינן שכחה אפ״ה סאה בתלוש וסאה במחובר סמוכים זל״ז אין מצטרפין. בין ששניהן תבואה. או פרי אילן או פרי אדמה. הרי הן שכחה:

משנה י כל שהתכוון שיהיו הגידולים לא לאכילת אדם. או שהתכוון לפנותן למקום שלא יהיה שם גמר מלאכה (כספ״ה). כגון לאגדן שם שוב לאגודות אחרות גדולות או קטנות מאותן שאגד בשדה. ומשם יפנן לגורן. אין בהן שכחה. מכאן לאותו מקום. **יש** שכחה אפילו בפירות הגדלים טמונים בקרקע. כראשי לפתות וצנונות. ואינו כחפהו בקש (פ״ה מ״ז):

משנה יא המפנה עמרים מהשדה בלילה. או שפינן סומא. ישנן בשכחה. דלא דמי לחפהו בקש. דהכא ידע מתחלה שיש כאן דבר שאפשר שישכח על ידו. רק כשהתכוון ליטול רק עמרים גסין ובינונים ולהשאיר עמרים קטנים. ושכח מהן תלינן שחשב במשמושו בלילה שאותו שהשאיר הוא מהקטנים. ולהכי אין שכחה גם בגסים ובינונים: אפילו בהתנה קודם קצירה שקוצר רק על תנאי שמה שישכח לא יהיה שכוח. לא תימא דנהוי כמתכוון בתחלה לקצור רק אותן שלא ישכח. אלא אפ״ה הוה שכחה מדמתנה על מה שכתוב בתורה:

תוספות יום טוב **פאה פרק ז** ר׳ עובדיה מברטנורא

ציונים

פ״ז א **כל זית**. מיי׳ פ״ה מהלכות מת״ע הלכ״ג.

שינויי נוסחאות

פ״ז א **אפילו** כל״ס ל״גוסק הוא פירושלמי.

חידושי מהרי״ח

פ״ז א [בר״ב ד״ה] **כל זית** כו׳ **על שהוא נוטף בשעתו אם שכחו** כו׳.

תום׳ רעק״א

פ״ז א [אות ע] **שם בשדה**. בירושלמי מסיק כיון

תוספות אנשי שם

פ״ז א במשנה **אפילו כזית**. יש לדקדק מאי האי דקתני אפילו כזית כל״ק הדמיון. ועוד דכי לא סגי למיתני אפילו נוטפה כשעתו. מלא ה״ק ש״ל שם בשדה ממש שהוא נוטפה כדמפרש לה מכתרה. ואפילו הנוטפה שלו מינו כ״כ הרבה מלא כמו זית הנוטפה בשעתו לפעמים בדרך מקרה שהוא הזית מינו נוטף הרבה כך הזית הזה מינו נוטף כ״כ הרבה והשתא נוכל לומר דמיהת בעינן שיהא הוא עושה כן בכל שנה או לימא דכרוב השניס סגי. והיינו דקתני בירושלמי ומסיק דכרוב השניס סגי (מה״פ). ול״ת ל״ע דלפי׳ זה אין פה המקום לומר זה ולקמן כשמאחר ליכות השם הו״ל כשמו שהיה שפכוני ובישני אפילו כזית הנוטפה בשעתו וע׳ בשנ״ק אבל לפירושו למוד לייטב כ״ף של כזית ע״ש: **הנטופה בשעתו**. כ״ל דשלשנה **לחינמי** (כל״ל וכ״ל הגיה דשנה והוקשה לו ממה שהיה בשעתו. אבל למ״ש ג״ש) קרו לזית בג׳ נקבה וקרו לה זית

פ״ז א **בישני**. לשון הר״ב שהוא מבייש כל שאר מילות מרוד השמן וכו׳. ואם כן היינו דלימא סתם שפכני ולימא מחרת דקרו ליה בישני. ולשון הר״ם שמבייש שאר מילות מרוד זימים שהוא עושה. ואם כן היינו כשעשיו שהוא עושה זימים הרבה כמ״ש גם הר״ב. ויומר נכון פי׳ הר״ב שהרי שפכני ובישני נכללים כשמנחיו בלישנא דבשמו. ולי היה נראה לפרש שמבייש את שאר מילות ממתק וּבְמַעֲשָׂיו, וּבְמִקּוֹמוֹ. בְּשִׁמּוֹ, שֶׁהָיָה שְׁפָכוֹנִיי אוֹ בִּישָׁנִי. בְּמַעֲשָׂיו, שֶׁהוּא עוֹשֶׂה הַרְבֵּה. בְּמִקּוֹמוֹ, שֶׁהוּא עוֹמֵד

פ״ז א **כל זית**. **כזית הנטופה בשעתו**. על שם שהוא[1] נוטף שמן קרלו לו נטופה לף על פי שחינו נוטף כלל שנה הוחיל והעלו לו שם זה על שהוא נוטף כשעתו מס שכחו חינו שכחה לכחיב (דברים כ״ד) ושכחת עומר בשדה עומר שאתה זוכרו לעולם יצא זה שאתה זוכרו לאחר זמן: **שפכוני**. שזיתיו שופכין שמן הרבה: **בישני**. שהוא מבייש כל שאר מילות מרוד השמן שיולא ממנו יותר מחביריו: **שהוא עושה הרבה**. זיתים

1 בד״ו שהיה.

פרק ז

א כָּל זַיִת שֶׁיֵּשׁ לוֹ °שֵׁם[א] בַּשָּׂדֶה, אֲפִלּוּ כְּזַיִת הַנָּטוֹפָה בְּשָׁעָתוֹ[ג], וּשְׁכָחוֹ, אֵינוֹ שִׁכְחָהּ[ג], בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּשָׁמוֹ, וּבְמַעֲשָׂיו, וּבְמְקוֹמוֹ[ד]. בְּשָׁמוֹ,

פירוש המשניות להרמב״ם

פ״ז א אמר הכתוב ושכחת עומר בשדה ואמרו עומר שאתה שוכחו לעולם יצא זה שאתה זוכרו לאחר זמן וכשישכח אילן ידוע ותהיה ידיעתו מפני הגבלת מקומו או לרוב זיתיו או לרוב שמנו (האילן) [הפרי] ההוא לא יקרא שכחה כי הוא זוכרו לאחר זמן. **ונטופה**. שם מקום ופעמים רבות מיחסים שם מיני האילנות לארצות. **ושפכוני**. זיתים נקראים על שם המקום שהיה

מלאכת שלמה

פ״ז א **בפי׳ ר״ע ז״ל**. כזית הנטופה בשעתו ע״ש שהיה נוטף שמן קרלו לו נטופה לע״פ שחינו נוטף כו׳ חמר המלקט הלי לע״פ שכתב ר״ע ז״ל לף הוי פירוש על מלת לפילו שכתובה. למלת לפילו שכתובה בדפוס במשנתינו טעות הוא וכן נרחה שסובר ר״ע ז״ל שחפס זית הנטופה וכו׳ ולף חפס לפי׳ כזית לבל במתני׳ דבשמוך סי׳ ג׳ שפיר גרסי׳ לפי׳ כזית וכו׳. ועל הלי לע״פ שפי׳ ר״ע ז״ל קשה קלת שכ׳ ה״ר שמשון ז״ל דבעי בירוש׳ לי בעינן עד דעביד כל שנה ושנה ומסיק כיון שעושה רובן של שנים כמי שהוא מסויים למי ע״כ. ולפשר לומר כי זו המסקנא הוא מה שכיון ר״ע ז״ל לפרש בקלור המשנה. לבל מהר״י קלרו ז״ל משמע קלת דגרים ליה וגם במוי״ט גרים ליה ולהרבע כ׳ כי כאן תנייה לרובע ושנכח ט אע״ג דסאתיים יחד בתלוש. או סאתים יחד במחובר אינן שכחה אפ״ה סאה בתלוש וסאה במחובר סמוכים זל״ז אין מצטרפין. בין ששניהן תבואה. או פרי אילן או פרי אדמה. הרי הן שכחה:

משנה י כל שהתכוון שיהיו הגידולים לא לאכילת אדם. או שהתכוון לפנותן למקום שלא יהיה שם גמר מלאכה (כספ״ה). כגון לאגדן שם שוב לאגודות אחרות גדולות או קטנות מאותן שאגד בשדה. ומשם יפנן לגורן. אין בהן שכחה. מכאן לאותו מקום. **יש** שכחה אפילו בפירות הגדלים טמונים בקרקע. כראשי לפתות וצנונות. ואינו כחפהו בקש (פ״ה מ״ז):

משנה יא המפנה עמרים מהשדה בלילה. או שפינן סומא. ישנן בשכחה. דלא דמי לחפהו בקש. דהכא ידע מתחלה שיש כאן דבר שאפשר שישכח על ידו. רק כשהתכוון ליטול רק עמרים גסין ובינונים ולהשאיר עמרים קטנים. ושכח מהן תלינן שחשב במשמושו בלילה שאותו שהשאיר הוא מהקטנים. ולהכי אין שכחה גם בגסים ובינונים: אפילו בהתנה קודם קצירה שקוצר רק על תנאי שמה שישכח לא יהיה שכוח. לא תימא דנהוי כמתכוון בתחלה לקצור רק אותן שלא ישכח. אלא אפ״ה הוה שכחה מדמתנה על מה שכתוב בתורה:

י כ י ן — תפארת ישראל — י כ י ן

פ״ז **א. לוסם** [**אב״י** ולפי מ״ש ע״ר זצוק״ל בפי׳ ז׳. נכלל בחלת שם גם גגלי וחלת שם ר״ל פרסום [עי׳ הלכתא גבירתא] וכ״ש בפי׳ ו׳ דבין שהוא שם לשנה בין שהוא שם לגגלי חינו שכחה. ורק בשם לגגלי גגלי גמור בעינן כביאני דסיפא. ומש״כ בשם לשנה לפילו חינו שנה גמור כזית הנטופה בשעתו]: **ב.** ר״ל לפילו חין לו שם רק מפני שנוטף שמן לפעמים ולא עכשיו. [**אב״י** ומע״פ דנטופה בשעתו נמי לא לריך. כביאני לי״ל בפי׳ ו׳

משנה ראשונה

פ״ז א **כל זית שיש לו שם בשדה**. הלי שם חינו שמיוחד בשמו שנקרא בו להא במעשיו ובמקומו נמי חינו שכתה לפי׳ חינו מיוחד בשמו ומקומו. ונקיט זית משום פלוגתא דר״י ור״ש לכל חילן. **בשעתו**.